

au en català (*paraula/parole/parola/paraula*): FABULA (*faula/fola/faula*), TABULA (*taula/tòle/tola/taula*) i algun més. En francès (i alt-italià), llengua de síncope radical i ja en data arcaica, la contracció de -(B)ULA, consumada ja en data molt antiga, anà a parar radicalment a *o*, mentre que el català, que contraïa els esdrúixols més a poc a poc, i més incompletament (re- cordem tants casos com ASINOS, HOMINES, ORDINES > àsens, hòmens, òrdens, amb la postònica conservada, enfront dels fr. *asne, homme, orne*, i fins cast. *asnos, omnes* etc.), PARABŪLA > PARÁOLA i anàlegs no arri- ben a tenir perfecte diftong fins que ja havia deixat de ser possible la monoftongació de l'AU secundari. Tam- bé els casos com AUCA, PAUTA, amb la conservació de la sorda en cat. *oca, pota* (però sonorització i caiguda en fr. *oue/oie i poe*), mostren que en català la força semi- consonàntica de ψ era molt més gran que en francès.

En un mot, la conclusió que això imposa és que l'è- timon de cat. *gauta*/fr. *joe*/it. *gota*, havia de ser de la forma ΓΑΥΟΤΑ, paral·lela a PARABŪLA, i que aquella passà aviat a GAUTA en la França preliterària i l'Alta Itàlia, però no tan de pressa en el nostre país. La base *ΓΑΥΟΤΑ, fònicament tan singular, i que no obstant s'imposa indefugiblement, ens ha de guiar en forma molt decidida cap a trobar l'ètimon.

Ningú no sembla haver-se adonat que hi ha base de sobres en les llengües indoeuropees per suposar un mot d'aquesta forma i aquest significat. Es tracta de l'arrel GENŪ-/GONŪ-/GNŪ que formava un plural neutre en -NT-/-RT- + -A, com tants altres mots de l'indoeuro- peu arcaic amb aqueixa alternança terminal N/R. Ve- geu sobre això l'obra fonamental de Benveniste, *Origines de la Formation des Noms en Indo-européen*, 53, 36, i passim (cf. Lindemann, *Einführung zur La- ryngaltheorie*, § 71, pp. 81-93). El significat d'aquella arrel oscilla entre 'galta', 'mandíbula, barra' i 'mentó' o 'barba', però d'altra banda la mateixa forma, ni més ni menys, significa també 'genoll' i 'cantell, angle sor- tint'. Ben mirat no hi ha res que entrebanqui l'admis- sió que en el sistema indoeuropeu primitiu totes dues coses formaven una arrel i un mot, en el fons, únic (la G- inicial en tots dos casos és del tipus palatalitzable δ). Des de 'angle', 'part del cos angular', s'arriba tant a 'mandíbula', 'mentó', 'pòmul' com a 'genoll'.

Doncs tenim ΓΕΝŪ (genitiu *genués*) com a prototi- pus més comú del nom de la galta i anàlegs, com posa de relleu Benveniste (p. 53), i d'altra banda tenim GENŪ/GONŪ (p. 36) com a punt de partida dels mots com gr. γόνυ 'genoll', 'angle'; ara bé aquests, subrat- lla ell, presenten l'arcaica flexió amb N alternant amb R: d'on, per una banda, el plural neutre gr. γόνφατα < GŌNŪ-N-T-A, al costat del dual scr. *jānunī* 'els dos ge- nolls', i d'altra banda l'arm. *cunr* 'genoll' (< GONŪ-R); formació al capdavant paral·lela a la de δόρυ/δόρατος/ δόρατα 'llança, llances' (< DORŪ-N-T-A), cf. Mayrhofer, *Bibliotheca Orientalis*, 1952, p. 3.

Amb diversos graus apofònics trobem, per a la galta o mandíbula: gr. γένυς, γεγευγός, ἄδος, lit. *žándas*, índic mitjà *ganḍa*,⁴ cèlt. comú *geneu*, si bé en l'irl. ant. *giun* arriba fins a 'boca'. Per al mentó i barba, el

grec γένειφον. Per als 'genolls': ultra el grec γόνυ, γόνατα,⁵ el ll. *genu, genua*, l'hitita *genu*, germànic *kneua-* (comú a tots els dialectes tribals germànics: esc. ant. *knē*, a-al. ant. *kniuw*, ags. *cnēo* etc. i amb un derivat testificat en gòtic), arm. *cunr*, scr. *jānunī*, irani antic i mitjà *žnu, žanva*, tocàric *kanwem*; vegeu encara Pok., *IEW*, 380-382; Kluge-M., s. v. *knie*. Ens guardarà de sospitar que cap d'aquestes formes sigui un terme que sorgeixi d'una inducció semàntica imprecisa llur aparició en textos clàssics i coneguts: de γένειφον deriven normalment γεγευγός «einen Bart bekommen oder haben», γεγευγός «ein Mann werden oder sein»: ἄρι γεγευγόντα és «presque imberbe» en la traducció de la Ciropèdia per Legrand (iv, vi, 5). Bàlt. *žandē vištyčus* «weissbackige Henne» ('gallina galtablanca') en la faula lituana *Pienpūdis* de Rhesa, p. p. Voelkel (*Litauisches El.-buch*, 87.2).

Consta, doncs, que el mot indoeuropeu comú desig- nava ja la galta (junt amb els seus afins semàntics) i hi podia revestir la forma GŌNŪNTA en plural, d'on el grec γόνφατα etc. Ara bé, el sorotàptic pertanyia a la zona indoeuropea on la o breu es tornava A (cf. BRANCA) i sens dubte allí la η vocàlica, després de vocalitzar-se en un ō o ū nasal (a la manera del grec i l'indo-irani), perdia la nasalitat, quedant δ . D'aquest sorotàptic GÁNŪOTA reduït a *ΓΑΥΟΤΑ surt normalment, d'una banda, el cat. ant. *gauta* (després *galta*); i per altra banda, sincopant-se per l'evolució romànica en GAUTA, en venien el fr. *joue* i it. *gota*, podent mirar-se les formes occitana i reto-romànica com havent rajat segons un ritme o l'altre.

Serà bo d'anticipar des d'ara (si bé ho estudiarem millor en els articles respectius) que hi hagué altres derivacions sorotàptiques de la mateixa arrel, que han deixat descendència en català. El cat. *gavatx* 'papada', que apareixen ja en les gloses de *RMa*, i en el període valencià de la prosa d'Eiximenis, i essent encara avui un mot principalment mallorquí, deu constituir un cas d'herència mossàrab, sembla partir d'una base GAŪAKTIO-, al costat de la qual l'oc. *gavait* o *gavag* id. postula un tipus GAŪAKTE, i el francès *jabot* i occità *gavot* alguna variant semblant (potser GAŪAŪTE? o GAŪOT-TO-? o GAPAUDO-?). El cat. *ganya* 'brànquia del peix', oc. *gaunha* id., que més al Nord és 'galta', es podrien acontentar només d'un GÁŪON-ĪA (amb altra terminació sufixal -IA en lloc de -TA) que havent-se sincopat en GAVNĪA, en català no arribaria a vocalitzar la V, potser perquè la complexitat del grup -VNĪ- deter- minà una ràpida simplificació en -NĪ- o -NNĪ-⁶

DERIV.: *Galtada* [S. XIII] 'bufetada': *gautada*, *VidesR*: «donà a éi gran *gautada*», P (*galtada*, B), traduïnt *alapa*, tant aquí (f° 134r2, n. 53) com en el f° 51r2 (n. 14c, *alapan*, 129.19); «alsà la mà e donà-li una gran *galtada*», JoMartorell (Ag. I, 373); «g.: bofet, bofetada, morrada, bossinada, revés: *alapa, colaphus*», OPou (*ThPu.*, 178); «si fes això li esvergeria *gautada*», Lluçmajor (1964), eiv. «*galtada*: bofetada» (PzCabr.); amb el sentit de 'vessant, cara de serra' a tot el bisbat de Girona i Vallespir: Camós, Llançà «(la partida de) Terrols és una *galtada* de terra que hi